

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84232,Rybka-Eugeniusz.html>
2022-10-06, 12:04

Rybka Eugeniusz

RYBKA Eugeniusz (6 V 1898, Radzymin – 8 XII 1988, Wrocław), astronom, historyk astronomii. Syn Władysława, organisty parafialnego, i Leokadii Chromińskiej.

Rozpoczętą w 1911 w gimnazjum w Gostyninie edukację przerwał wybuch I wojny światowej; kształcąc się dalej samodzielnie, 17 XI 1917 w Warszawie zdał eksternistycznie egzamin maturalny. 24 X 1918 zapisał się na wydział filozoficzny UJ, ale wydarzenia kolejnej wojny zahamowały studia aż do końca 1920. W I 1921 zaczął uczęszczać na wykłady T. Banachiewicza, który w VI 1921 zaproponował mu pracę rachmistrza naukowego w Obserwatorium Astronomicznym UJ. Od 1 X 1923 R. był asystentem w Obserwatorium Astronomicznym w Warszawie. Zajmował się redukcją obserwacji zakryć gwiazd przez Księżyc w Polsce z lat 1901–22; na podstawie tej tematyki w III 1926 uzyskał na UJ doktorat (promotor T. Banachiewicz), co dało awans na st. asystenta w Warszawie. Zapoczątkował w Warszawie fotometrię gwiazdową. W związku z tymi badaniami od poł. I do poł. VII 1930 przebywał na stażu w Obserwatorium Astronomicznym w Lejdzie u E. Hertzsprunga. Przywiózł ze stażu mikrofotometr termoelektryczny i obiektywową siatkę dyfrakcyjną, co umożliwiło podjęcie obserwacji w zakresie fotometrii fotowizualnej gwiazd. Na podstawie opublikowanego podczas pobytu w Lejdzie katalogu fotometrycznego gwiazd w gromadzie kulistej M3 na przełomie XII 1931 i I 1932 habilitował się na UW. Umożliwiło mu to w II 1932 objęcie zwolnionej przez śmierć M. Ernsta (1930) Katedry Astronomii na Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie i kierownictwa Zakładu Astronomii, który w 1935 przekształcono w Obserwatorium Astronomiczne. W tym samym roku R. został mianowany profesorem nadzwyczajnym. Zapoczątkował we Lwowie obserwacje fotometryczne, uzupełniając instrumentarium obserwatorium. Po zaanektowaniu Lwowa przez ZSRR udało

mu się nie dopuścić do likwidacji Katedry Astronomii na Uniw. im. I. Franki. Pod okupacją niemiecką pracował w obserwatorium, pozostającym, tak jak placówki w Krakowie i Warszawie, pod zarządem K. Waltera. Na przełomie VI i VII 1944, ignorując wydane przez Waltera polecenie ewakuacji instrumentów, ukrył je w skrzyniach w Zakładzie Paleontologii. 28 IX 1945 repatriował się ze Lwowa i 11 XI 1945 objął dyrekcję Obserwatorium Astronomicznego we Wrocławiu. W celu zapoznania się z rozwijającą się fotometrią fotoelektryczną, jesienią 1949 udał się na staż do Lejdy do J. H. Oorta. W II 1958 przeniósł się do Krakowa na utworzoną Katedrę Astronomii Obserwacyjnej, gdzie kontynuował swój program fundamentalnej fotometrii fotoelektrycznej gwiazd, współpracując m.in. z Krymskim Obserwatorium Astrofizycznym i Obserwatorium Abastumani w Gruzji; powierzono mu też kierownictwo Obserwatorium Astronomicznego UJ. Funkcję tę pełnił do przejścia na emeryturę 30 IX 1968.

Jego *Astronomia ogólna* (1952, wyd. VII: 1983) należy do najważniejszych podręczników astronomii w języku polskim. Zainteresowania historią nauki zaowocowały licznymi artykułami i książkami (ok. 1/3 dorobku). Był redaktorem i współautorem *Historii astronomii w Polsce* (t. I: 1975, t. II: 1983). Pełniąc funkcję przewodniczącego Komisji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Astronomicznej w 1964–70 wystąpił z inicjatywą opracowania przez międzynarodowy zespół historyków astronomii wielotomowego dzieła *The General History of Astronomy* (pierwszy tom ukazał się w 1982); należał do komitetu redakcyjnego tego przedsięwzięcia.

Członek licznych towarzystw krajowych i zagranicznych.

M. Kamieński: *Zarys dziejów Obserwatorium Warszawskiego 1815–1945*, SMDNP Seria C, 1959, z. 2; J. Mietelski: *Eugeniusz Rybka (1898–1988)*, [w:] *Uniwersytet Jagielloński. Złota księga Wydziału Matematyki i Fizyki*, red. B. Szafirski, Kraków 2000, s. 181–192; E. Rybka: *Krótki rys dziejów astronomii we Lwowie*, SMDNP Seria C, 1959, z. 2; tegoż: *Autobiografia*, KHNiT 1988, t. 33, z. 4; P. Rybka: *Mój Ojciec*, „Urania” 1989, t. 60, z. 6.

Jarosław Włodarczyk

[Poprzedni](#)
[Następny](#)